

36^{מאות}
2020

הקאמרה
הישראלית ירושלים
מנהל מוזיקלי: אבנר בירון

03

כלים וקולות

הוויולה במרכז

הקאמרטה הישראלית ירושלים

מנהל מוזיקלי אבנר בירון

נגני התזמורת

כינור ראשון

מתן דגן*

נטשה שר*

כרמלה ליימן**

רומן יוסוכוב

מיכאל פביה

ארנוולד קובליאנסקי

הלינה קורינץ

כינור שני

הדס פבריקנט*

אדוארד רזניק*

אומרי צח

מיכאל קונצביץ'

קרן שושני

סמדר שידלובסקי

ויולה

יעל פטישקומפרטי**

טטיאנה פיין

בוריס רימר

אדוארד שובייב

צ'לו

מרינה כץ*

צבי אורליאנסקי*

אלכסנדר סינלינקוב**

אסתר וִלְדֶרְס

קונטרבס

דמיטרי רזנצוויג*

שי פקר

חליל

אסתי רופא*

אבוב

מוקי זוהר*

אורי מירז

קלרינט

שירה אליסך*

בסון

מאוריציז פאז*

קריסטיאנס גריגס

קרן יער

אלון ראובן*

רות ורון

טימפני

קרן פנפיימון־זהבי*

*נגן ראשי

**משנה לנגן ראשי

°נגן אורח

חברי העמותה וחברי הוועד המנהל

עו"ד יאיר גרין*, יו"ר

אבנר אזולאי

יעקב אייזנר*

פרופ' רות ארנון*

פרופ' שלמה בירמן

ד"ר יורם בלשר*

פרופ' אבי בן בסט

רו"ח תלמה ברבש־קנולר

פרופ' בני גיגר*

אפרת וימן גרשוני*

אילן דה פריס*

פרופ' משה הדני*

גרשון זוהר

יהודה זיסאפל

רות חשיין*

משה מיכלס*

פרופ' מנחם פיש

ד"ר שמואל קביליז*

רו"ח רענן קופי*

פרופ' אורי קרשון

פרופ' דפנה שוורץ*

ד"ר לאה שמיר־שנאן

ברוך שלו

דב שפיר

*חברי הוועד המנהל

צוות הניהול

מנהל כללי יורם יונגרמן

מנהל אדמיניסטרטיבי מיכאל קונצביץ'

מפיקה ענת ריכטר

מנהלת שיווק שרה טיילור דוד (בחופשה), ד"ר שרון גורדון

מנהלת מכירות דגן פדר

רכז תוכני מוזיקה ד"ר רון מרחבי

מנהלת משרד דבי בן צבי

מנהל במה ואלרי אקסינוב

הנהלת חשבונות שרית יצחקי

משרד התזמורת: רח' ההגנה 13, הגבעה הצרפתית, ירושלים

טל: 02-5020503 | פקס: 02-5020504 | מחלקת מנויים: 1-700-55-2000 | בימים א'-ה' 09:00-17:00

כתובתנו באינטרנט: www.jcamerata.com | אימייל: info@jcamerata.com

כתיבת התכנייה בני הנדל עיצוב גרפי חגית מימון צילום שער פליקס רטברג
צילום אמנים האגן אורגוס, אדית' הלד, ארנו סער, ארווין ינג, גלית דויטש, עידו פרץ

03

הוויולה במרכז

בויאן וידנוף מנצח (בולגריה-גרמניה)
עמיחי גרוס ויולה (ישראל-גרמניה)

אדוארד אלגר (1857-1934)
מבוא ואלגרו, אופ' 47

פרנץ שוברט (1797-1828)
סונטת "אָרְפֶּג'וֹנָה", ד' 821,
בעיבוד לוויולה ולתזמורת כלי קשת
מאת שטיינברג
I. אלגרו
II. אדג'ו
III. אלגרטו

הפסקה

עדן פרטוש (1907-1977)
"יזכור" לוויולה ולכלי קשת
(בקונצרטים בתל אביב ובירושלים)

מקס ברוך (1838-1920)
"כל נדרי", אופ' 47,
בעיבוד לוויולה ולתזמורת כלי קשת
מאת אוהד בן-ארי
(בקונצרטים בסביון ובנס ציונה)

פרנץ שוברט

סימפוניה מס' 5 בסי במול מז'ור, ד' 485
I. אלגרו
II. אנדנטה קון מוטו
III. מינואט: אלגרו מולטו וטריו
IV. אלגרו ויואצ'ה

בית התרבות סביון

יום ה', 16.1.20 בשעה 20:30

מוזיאון תל אביב לאמנות

יום ו', 17.1.20 בשעה 13:00
מוצ"ש, 18.1.20 בשעה 20:00
יום א', 19.1.20 בשעה 20:00

משכן הפיס לאמנויות נס ציונה

יום ב', 20.1.20 בשעה 20:00

תיאטרון ירושלים

יום ג', 21.1.20 בשעה 20:00
**הקונצרט יועבר בשידור חי
בכאן קול המוסיקה ובאתר הקאמרטה**

ביואן וידנוף / מנצח

הסלובקית, הפילהרמונית "ג'ורג'ה אנסקו" בבוקרשט, הסימפונית של הרדיו המערבי גרמני בקלן, הסינפונייטה של בזל, תזמורת שווייץ האיטלקית בלוגנו, הקאמרית של לוקסמבורג, קרמרטה בלטיקה, תזמורת האופרה של פרנקפורט ועוד ועוד.

הוא מופיע עם סולנים כגון הצ'לנים מישה מייסקי, יוליאן שטקל ויוהאנס מוזר, הפסנתרים מרתה ארחריץ', סרגיי באבאיאן ואיגור לויט, החצוצרן סרגיי נקר'קוב ורבים אחרים.

ביואן וידנוף הוא מקדם נלהב של המוזיקה הקלאסית. בלוח העבודה של תזמורתו סדרת קונצרטים מוסברים לילדים, וחזרות התזמורת פתוחות לקהל הרחב. בימת הקונצרטים של גן הוורדים במנהיים, הרוזנגרטן, היא זירת הביצוע של קונצרטים רבים של הפילהרמונית של מנהיים, שלעתים קרובות זוכים להיות מוקלטים ואף מוסרטים לאמצעי התקשורת ולמרשתת.

ביואן וידנוף הוא המנצח הראשי והמנהל האמנותי של התזמורת הפילהרמונית של מנהיים, שהקים לפני עשור ומאז הוא ממשיך לעצבה. וידנוף נולד בשנת 1987 בבולגריה, להורים ספוגי מוזיקה. את ראשית חינוכו ובגינה ובשירה החל לקבל בגיל ארבע מאמו, פרופ' דורה ברצ'קובה, הכנת הראשית של התזמורת הפילהרמונית של הרדיו בזרבריקן ומאביו, הטנור ליובומיר וידנוף. לימים למד נגינת פסנתר בכיתתו של פרופ' רודולף מייסטר באוניברסיטה למוזיקה ולאמנויות הבמה במנהיים וניצוח אצל המנצח הפיני יורמה פנולה. ב-2008 התקבל ללימודי ניצוח ב-Accademia Musicale Chigiana* בסיינה שבאיטליה, בהדרכתם של המאסטרי ג'ולואיג'י ג'למטי, גנדי רוז'דסטבנסקי ומרצ'לו ויוטי.

בנוסף לניהולה של התזמורת הפילהרמונית של מנהיים, מאסטרו וידנוף מופיע כמנצח אורח של תזמורות רבות: פילהרמונית הרדיו הגרמני בזרבריקן, הפילהרמונית

* שבו למדו בזמנם קלאודיו אבאדו, דניאל בארנבוים, קרלו-מריו ג'וליני וזובין מהטה.

עמיחי גרוס / ויולה

"קול המוסיקה בגליל העליון", הפסטיבלים הבינלאומיים למוזיקה קאמרית בירושלים, באוֹטֶרְכֶט ובמערב קוֹרְק, פסטיבלי סלוו, קונצרטי ספקטרום ופסטיבל רולֶנְדֶסק בגרמניה, פסטיבל רֶבֶבֶה בשווייץ, פסטיבל דֶלְפֶט בהולנד ופרומס ה-BBC בלונדון. הוא מנגן תדיר עם הפסנתרנים יפים ברוננפמן, אולג מייזֶנְבֶרג ומיצוקו אוצ'יֶדה, הכנרים/ויולנים יאנין ינסן ויוליאן רחלין, החלילן עמנואל פאהו והצ'לן דויד גרינגס.

גרוס מנגן בוויולה שיצר גֶסְפֶרוֹ דֶה סְלוֹ, בונה כינורות איטלקי מהמאה ה-17, שהועמדה לרשותו בידי אספן פרטי. זאת הופעתו הראשונה עם הקאמרה.

עמיחי גרוס, יליד ירושלים (1979), היה בין מייסדי "הרביעייה הירושלמית" והופיע עמה עד 2009. הרביעייה זכתה לשבחי הקהל והמבקרים בהופעותיה על בימות רבות יוקרה - הקונצרטחבאו באמסטרדם, הקונצרט האוס בברלין, וויגמור הול וקווין אליזבת' הול בלונדון והטונֶהֶלֶה של ציריך. עונה 2010/11 סימנה התחלה חדשה בעבור גרוס: מאז הוא מכהן כווילן ראשון של הפילהרמונית של ברלין. במקביל הוא מופיע כסולן עם תזמורות ישראליות, ובהן הפילהרמונית הישראלית, תזמורות בתי האופרה של ברלין וולנסייה, הקאמרית של מינכן ותזמורת הדיוואן מזרח מערב בניהולו של מאסטר בארנבוים.

גרוס החל ללמוד נגינת כינור בגיל 5, ובגיל 11 עבר לנגינה בוויולה. מוריו היו דוד חן בירושלים, טביאה צימרמן בפרנקפורט ובברלין וחיים טאוב בתל אביב. גרוס מציין את שנות לימודיו אצל טאוב כמעצבות במיוחד. הוא בוגר תוכניות המצטיינים של המרכז למוסיקה ירושלים ואת שירותו הצבאי עשה במעמד מוזיקאי מצטיין. בשנים 1993-1999 זכה במלגות קרן התרבות אמריקה-ישראל. ב-1996 זכה בתחרות בראון רוג'ר סיגל לוויולנים של האוניברסיטה העברית וב-2007 בפרס גוטסמן לוויולנים ב"תחרויות האביב" במוזיאון תל אביב לאמנות.

עמיחי גרוס מופיע באולמי קונצרטים ובפסטיבלים ברחבי העולם, ובהם

לא רק אופרה

שו צ'ונג מנצח (סין)
הילה בג'יי סופרן (ישראל)
מור בירון בסון (ישראל-גרמניה)

פוצ'יני / "כריזנטמות" לכלי קשת
ואריה מתוך "ג'אני סקיפי"
רוסיני / אריה מתוך "הספר מסביליה"
וקונצ'רטו לבסון ולתזמורת
ורדי / אריה ופרלוד מתוך "לה טרוויאטה"
ביזה / אריה מתוך "כרמן"
וסימפוניה בדו מז'ור

אלמא מרכז אמנויות זכרון יעקב

יום ה', 5.3.20 בשעה 20:00

מוזיאון תל אביב לאמנות

יום ו', 6.3.20 בשעה 13:00

מוצ"ש, 7.3.20 בשעה 20:00

יום א', 8.3.20 בשעה 20:00

משכן פיס לאמנויות נס ציונה

יום ב', 9.3.20 בשעה 20:00

תיאטרון ירושלים

יום ג', 10.3.20 בשעה 20:00

הקונצרט יועבר בשידור חי

בכאן קול המוסיקה ובאתר הקאמרטא

יוהנס פסיין

אנדרס מוסטון מנצח (אסטוניה)
קולגיום מוזיקלה
המקהלה הקאמרית של טאלין (אסטוניה)
אנטו אַניס טנור (אסטוניה)
קרן מוצרי סופרן (הולנד-ישראל)
איריס אַויה אלט (אסטוניה)
אנדריק אַיקסורב טנור (אסטוניה)
אָרה סאַל בס (אסטוניה)

י. ס. באך / יוהאנס פסיין רי"ב 245

מוזיאון תל אביב לאמנות

יום ו', 14.2.20 בשעה 13:00

מוצ"ש, 15.2.20 בשעה 20:00

יום א', 16.2.20 בשעה 20:00

תיאטרון ירושלים

יום ג', 18.2.20 בשעה 20:00

הקונצרט יועבר בשידור חי

בכאן קול המוסיקה ובאתר הקאמרטא

פריצת הדרך הגדולה באה ב-1899, עם הלחנתה של יצירה תזמורתית רבת היקף וחיננית ושמה "וריאציות אנגימה", המתארת אותו, את רעייתו ותריסר מחבריו. היצירה ההומוריסטית החלה מכה גלים. בעקבותיה באו שירי לכת בסדרה "הוד והדר", שתי סימפוניות, קונצ'רטו לכינור, קונצ'רטו לצ'לו, קנטטות, אורטוריות, שירים, מוסיקה קאמרית ויצירות לעוגב ולפסנתר.

בין המשפיעים על אלגר מונים את שומאן, ברהמס, דבוז'אק, וגנר ומנדלסון. ההתפעלות מאלגר בגרמניה קדמה להתפעלות ממנו במולדתו. אחרי הופעת הבכורה של האורטוריה "חלום ג'ונטיוס" בדיסלדורף, ב-1901, כתב עיתון בקלן: "אלגר יושב על כתפי ברליז, וגנר וליסט". ריכרד שטראוס קרא לו: "מייסטר אלגר, המוסיקאי האנגלי המודרני הראשון". המבקר ויליאם מאן כותב: "האנגלים נחשבים 'דגים קרים', אך במוסיקת אלגר מפעם מזג חם, כְּשֶׁל יוצר לטיני". לאחר מות אשתו האהובה, שהייתה לו גם מנהלת, משווקת ומבקרת אינטליגנטית, כלו מקורות השראתו.

"המבוא ואלגרו" שלפנינו נולד מהצעה של אוגוסט יֶגר, מו"לו של אלגר וחברו, "לכתוב איזה סקרצו מבריק ומהיר" לרגל ייסודה של תזמורת חדשה אז - הסימפונית של לונדון. התוצאה היא דיאלוג ערני בין שתי קבוצות כלי קשת - רביעייה ותזמורת - ממש כמו ב"קונצ'רטו גרוסו" בארוקי. ביצירה קטעי סולו יפים של הוויולה, והתזמורת ("הרפינינו") מרחיבה ומעמיקה את מרקם הרביעייה ("הקונצ'רטינו"). הנושא המרכזי הוא שיר עם וולשי ששמע אלגר "מפי מקהלה רחוקה" בטיול טבע שלו עם קרוליין, וכפיתוח הנושא משמשת פוגה. "פוגה יצאה לי - שד משחת" דיווח אלגר לחברו אוגוסט יֶגר בזמן הכתיבה.

בשנת 1904 העניק הכתר הבריטי תואר סר לאדוארד אֶלְגֶר, בנם של מכוון פסנתרים ובת איכרים. לקראת סוף חייו היה לברוֹנְט, ובין לבין זכה בחמישה עיטורי מלכות ובתשעה תוארי דוקטור לשם כבוד מאוניברסיטאות, בהן אוקספורד, קיימברידג' וייל. לו ידעה כל זאת אמה של ארוסתו קרוליין - אלמנת גנר וג'נטלמן - האם הייתה עדיין מנשלת אותה מירושתה עקב ההחלטה להינשא לו?

את היצירה שלפנינו חיבר אלגר ב-1905, בפתחם של שני עשוריו הפוריים ביותר, שנות הארבעים והחמישים לחייו. הנושא המרכזי נגזר - על פי עדותו שלו - משיר עם וולשי. אגב, היניקה מן הפולקלור הבריטי אינה שכיחה אצל אלגר. רוב רעיונותיו באו לו מתוכו. מגיל צעיר נהג להלחין מנגינות ולרושמן במחברת, וזו הייתה לו לעזר גם כשישב להלחין את היצירה הזאת.

אדוארד, יליד ווסְטֶר, למד נגינה מאביו, אשר בנוסף להיותו מכוון פסנתרים ובעל חנות לכלי נגינה, היה גם כנר ונגן עוגב. מאמו נחל הנער את אהבת הקריאה, וכך היה לאוטודידקט מוזיקלי. חלומו הגדול היה ללמוד בלייפציג, כותל המזרח של המוזיקה, אלא שלכך לא היה לאלגרים די כסף. לימים יכתוב ה"מיוזיקל טיימס" של לונדון שאי מימוש החלום דווקא היטיב עם אלגר כמלחין. בזכות כך התרחק מדוגמטיות.

אי הנחת שהביעה משפחת הגנרל סר הנרי רוברטס, על כי בתו, קרוליין אליס, גמרה אומר להינשא למורה שלה לפסנתר, מעידה עד כמה קשתה על אלגר בחרותו לעומת בגרותו: הוא החל את דרכו כפשוטעם קתולי בעולם אנגליקני, המתפרנס בדוחק מהוראת כינור ופסנתר, מכתיבת עיבודים ומניצוח על תזמורות חובבים בערי שדה.

כלי קשת, הכין ב-1970 הווילן הישראלי
המנוח זאב שטיינברג.

שוברט יצר את הסונטה אחרי השלמת מחזור השירים המונומנטלי "בת־הטוחן היפה". את החן ששם בפי הקול האנושי שם העניק לכלי הסולו כאן. נעימת הפתיחה של **האלגרו** - ענוגה על סף תוגה - נמסרת מן המלווה/ים לסולן, ואז, פרזודור פיתוחים רב־דימיון מוליך אל טרקלינו של הפרק, שעליו כתב מאן דהוא: "לו השמענו אותן תדיר בחוצותינו, היה הדבר ממוטט את תעשיית נוגדי הדיכאון". אך גם אל היכל השמחה חודר העצב: בפיתוח המינורי אתה מדמה לשמוע גזר דין קשה. **האדג'ו**, שיר אהבה ובבירור מחווה ללֶרְנֶטוּ מסימפּוּניה מס' 2 של בטהובן, מעלה זרם תת־קרקעי המכיל רמזים מטרימים אל אווירת הטרגיות של המחזור "מסע חורף", שיכתוב שוברט כעבור שלוש שנים. מוזיקת הפרק מאיטה ועוצרת, לפנות מקום ל**פינאלה: אלגרטו**, רונדו אקסטטי הרוחץ באור לה־מִז'וֹר, ובו אפיזודות מחול הונגריות זרועות פיציקטי, שלשם הפקתן התאים כנראה הארפג'ונה ז"ל טוב במיוחד.

בעיבוד לוויולה ולתזמורת כלי קשת מאת זאב שטיינברג

אלגרו / אדג'ו / אלגרטו

כשם שבעולם החי והצומח מינים נכחדים, כך בעולם כלי הנגינה. קצרים במיוחד היו חיי האַרְפֶּג'וֹנָה, כלי שזכה לחיי עשור ותו לא. שמו עולה כאן רק כי שוברט העניק לו - באמצעות סונטה - חיי נצח. הנה הסיפור: באביב 1823 הציגו שני בוני כינורות, יוהאן שְטֵאוֹפֶר מווינה ופטר טוֹפֶלְסְדוֹרְפֶר מִפֶּשֶׁט "גיטרת קשת". שניהם טענו לראשוניות המצאתם והראו כי הכלי היברידי: גופו דמוי ויולה, בצווארו סריגים כבכמה כלי פריטה, ששת מיתריו מכוונים על דרך כיוון הגיטרה: מִי־לֶה־רֶה־סוֹל־סִי־מי, הכלי תפוס בין ברכי המנגן, כאחיזת צ'לו או ויולה דה גמבה, והנגינה נעשית בקשת.

הכלי - כבכל טרנד, הייפ או באזז - קנה לו מעריצים. כינוהו "גיטרה־צ'לו", "גיטרה ד'אמורה", או "גיטרת קשת", ובזכות יתרון הכלי בהפקת ארפג'ו - גם "ארפג'ונה".

ב-1824, שנה אחרי המצאת כלי הכלאיים, הלחין שוברט - כנראה לבקשת חברו יִנְצֶנְץ שוסטר, וירטואוז בכלי - סונטה לארפג'ונה ולפסנתר. ייתכן ששוסטר ניגן את היצירה כשוברט ליד הפסנתר וייתכן שלא. מכל מקום, לפרסום זכתה היצירה רק ב-1871, כמעט יובל שנים לאחר מות המלחין, כשהארפג'ונה - בשל חסרונות שונים - זנח ושכוח.

והסונטה... מאריכת ימים. את מקום הארפג'ונה תופס כלי אחר - צ'לו, ויולה, חליל, טרומבון, אאופוניום או קונטרבס, ויש שגם הפסנתר מוחלף בגיטרה או בנבל. את העיבוד שנשמע היום, לוויולה ולתזמורת

מבין 22 זוכי פרס ישראל למוזיקה - מלחינים, מנצחים, מבצעים ומוזיקולוגים - היה עדן פרטוש הראשון. הוא זכה בפרס ב-1954, אחרי שהוכתר כבר פעמיים בפרס אנגל. זכייתו הראשונה בפרס אנגל של עיריית תל אביב - בשנת 1948 - הייתה בעבור היצירה שנשמע היום.

פרטוש, כנר, ויולן ומלחין יליד בודפשט, פעל בכמה ארצות בטרם עלה ארצה. את הכשרתו קנה לו באקדמיה למוזיקה ע"ש ליסט בעיר הולדתו, אצל הכנר ינה הוצ'אי ואצל המלחין זולטן קודאי. בתום לימודיו זכה במשרות כנר ראשי בלוצרן ובברלין. עם עלות הנאצים לשלטון עזב את ברלין וחזר לבודפשט, שם כיהן ככנר הראשי של התזמורת הסימפונית, עד אשר גייסוהו שלטונות ברית המועצות להורות כינור וקומפוזיציה בקונסרבטוריון של באקו, בירת אזרבייג'ן. ברוניסלב הוברמן הציג לפרטוש כבר ב-1936 להצטרף לתזמורת הארצישראלית, אך רק ב-1938 קרם הרעיון עור וגידים ופרטוש היה לוויולן הראשי של התזמורת התל אביבית (שהייתה, כידוע, ב-1948 ל"תזמורת הפילהרמונית הישראלית"). במקביל לתפקידו בתזמורת, שבו החזיק עד 1956, הופיע פרטוש כסולן בארץ ובעולם ועשה רבות למען קידום החינוך המוזיקלי בארץ: ב-1946 הקים עם הצ'לן לסלו וינצ'ה את האקדמיה הישראלית למוזיקה בתל אביב*, אותה ניהל במשך שנים, וב-1959 היה בין מקימי התיכון לאמנויות תלמה ילין בגבעתיים.

המוזיקולוגית ד"ר רונית סתר אומרת על פרטוש: "הוא השפיע על חיי המוזיקה בישראל מיד לאחר בואו ארצה ולאורך כל חייו. כסטודנט של קודאי פירש מחדש את גישת ברטוק קודאי לפולקלורזם ופיתח סגנון מקורי מקומי, בין השאר על ידי שילוב

מנגינות תימניות שלמד מפי הזמרת ברכה צפירה והמלחין עובדיה טוביה. משנות השישים - עם חבריו בוסקוביץ' וסתר - הגיע למסקנה כי המוזיקה הישראלית המודרנית איננה יכולה שלא להיות קשובה לחידושי הווינאים שנברג, ברגובורן, ועל כן אימץ סגנון דודקפוני "רך". אף אל מחוזות המוזיקה הסריאלית והאליאטורית הגיע.

את "יזכור" חיבר פרטוש ב-1947 לזכר נרצחי השואה בהזמנתה של הרקדנית דבורה ברטונוב, ידידתו ולפנים תלמידתו, בעבור מחול שיצרה. הוא ביסס את היצירה על לחן יהודי-ליטאי ששמע מפי השחקן יהושע ברטונוב, אביה של דבורה. לימים הרחיב את הגרסה המקורית לצ'לו ולפסנתר לגרסת ויולה ותזמורת. היצירה עשויה קו מלוודי אחד שחמישה נושאי-משנה שזורים בו. כלי הסולו משמיע קינה והתזמורת מהדהדת ומעצימה. "יזכור" בוצעה לראשונה בשנת הלחנתה, 1947, בידי תזמורת בניצוח פרנק פלג, כשפרטוש הוויולן.

*לימים "האקדמיה למוזיקה ע"ש רובין" והיום "בית הספר הגבוה למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה" באוניברסיטת תל אביב.

בעיבוד אוהד בן־ארי לוויולה ולתזמורת כלי קשת

מקס כריסטיאן ברוך, מלחין גרמני לותראני, קנה לו יוקרה בזכות יצירה יהודית לעילא, אף כי בשל יצירה זו עצמה הוחרם בארצו עשור וחצי לאחר מותו. "כל נדריו" לצ'לו ולתזמורת מבוססת על מנגינת התרת הנדרים שמשמיע החזן בדרמטיות גדולה בליל כיפור בבית הכנסת האשכנזי, ובְּשֵׁלָה תייגוהו הנאצים בלי שמץ ביסוס כ"יהודי". כל יצירותיו נאסרו להשמעה בגרמניה של "12 השנים החומות", ומן החרם הזה לא הצליחה מורשתו להשתקם גם מששבה גרמניה לחיק הנאורות.

ברוך, יליד קלן, פעל כמורה וכמנצח בכמה מערי גרמניה וב-1880 הפליג לליברפול, שם כיהן כשלוש שנים כמנצח הפילהרמונית המלכותית. בשני העשורים שבין המאה ה-19 ל-20 לימד בבית הספר הגבוה למוזיקה בברלין ובין תלמידיו היה האנגלי רייף ווהן ויליאמס. במקביל למשרות הניצוח וההוראה לא פסק מלחבר מוזיקה. בסגנון הלחנתו נטה ברוך יותר אל האידיום הקלאסי־רומנטי של ברהמס ופחות אל חידושיהם של ליסט ווגנר. הוא הלחין אופרות, סימפוניות, קונצ'רטי ויצירות קאמריות ווקאליות.

את היצירה "כל נדריו" השלים ברוך בעת שבתו בליברפול והוציאה לאור בברלין ב-1881. לנעימת "כל נדריו" התוודע כשהביאו מורו פרדיננד הילר לבית החזן הראשי של ברלין דאז, אברהם יעקב ליכטנשטיין. ליכטנשטיין, איש מעורה בסצנת המוזיקה הקלאסית, שמח להציג לפניו את אחד מנכסי צאן הברזל של הליטורגיה היהודית, מנגינה שצמחה בדרום־גרמניה, ככל הנראה בראשית המאה ה-16.

ברוך הלחין את היצירה לבקשת הצ'לו רוברט האוסמן והקדיש אותה לו. תיאורה היה בתחילה "אדג'ו על שתי נעימות עבריות לצ'לו ולתזמורת עם נבל". הנעימה הראשונה היא "כל נדריו" והיא שנתנה ברבות הימים את שמה ליצירה כולה, ואילו הנעימה ושנייה לקוחה מן המוזיקה לשירו של לורד ביירון "הוי, בכו על מתאבלי נהרות בבל" שחיבר המלחין היהודי־אנגלי אייזק נייט'ן.

האדג'ו פותח בתחינה בנימת קינה. המנגינה עשויה משולשי תווים, וההפסק ביניהם יוצר תחושת קשב, זיקוק הכוונה או פליטת אנחה. אחרי ההתחלה המדיטטיבית והנוגה, המוזיקה פורצת מעלה וחובקת את האנסמבל, כפי שקולו של שליח הציבור מזמן את כל קהלו. הנעימה השנייה, המז'ורית, מביאה את היצירה לידי סיום שליו. ברוך ידע מיד שיש לו להיט. הוא כתב לחבר: "את אהדת יהודי העולם כבר יש לי". בתזמור המקורי הצ'לו מלוּןָה בשפע כלי נשיפה, בטימפני ובנבל. את העיבוד שלפנינו לוויולה ולכלי קשת הכין אוהד בן־ארי.

"Oh! weep for those that wept by Babel's stream"
מן האוסף "מנגינות עבריות".

אלגרו / אנדנטה קון מוטו / מינואט: אלגרו מולטו וטריו / אלגרו ויוואצ'ה

נראה שחטאנו ליוהאן וולפגנג פון גתה; לאורך שנים חזרנו על הטענה שהמשורר הלאומי הגרמני המעיט בהבנת כישרונו של שוברט, בכך שלא נתן את ברכתו להלחנות הפנומנליות שעשה המלחין הווינאי לכמה משיריו, ובכך שאף לא השיב לפניותיו של יוזף פון שפאון, חברו המתווך של שוברט. נתקן אפוא ונדייק: מציטוט שמביא המוזיקולוג האוסטרי ד"ר מיכאל לורנץ משיחות של גתה עם מזכירו, יוהאן פטר אַקְרָמְן, מתברר כי לאורך שנים לא פתח המשורר הלאומי הגרמני דואר "עיניך הרואות", אמר המשורר למזכירו, "כמה משלוחי מכתבים מאלף מקומות נוחתים אצלי בכל יום ויום! אתה הלא חייב להודות: לו רצייתי להשיב לכל זה, הייתי צריך לחיות שני משכי חיים!"

האם פרט חדשישן זה* משנה את הסתכלותנו על חיי שוברט? לא ממש. יונה, עיר הולדתו, לא הייתה לו זירה לזהור בה, כפי שהייתה להיידן, מוצרט ובטהובן. נכון, חברים הקיפו את פרנצי העגלגל ונהנו להאזין ליצירותיו בשוּבֶרְטִיאָדוּת - כגון אותו פון שפאון, אך אל פרסום גורף ואל קהלים גדולים לא הגיע ב-32 שנותיו. נזכיר: שוברט החל ללמוד מוזיקה מידי אביו ואחיו במלאות לו חמש שנים. בהיותו בן 11 התקבל כזמר טרבול במקהלת החצר הקיסרית וכתלמיד נגינה, תזמור והלחנה בפנימייה הקיסרית, והתבלט מאוד בכישרונו, עד כי הקפלמייסטר אנטוניו סליירי נטלו תחת חסותו ולימדו הלחנה בביתו גם אחרי שנות הפנימייה, עד שהגיע המלחין הצעיר לגיל 19. כישרון נדיר ודחף אדיר הניעו את פרנץ־פטר שוברט, עד כי עשה לו שם לדורות באלף

היצירות שהספיק להלחין בעשור וחצי: תשע סימפוניות, אופרות, מוזיקת במה, מוזיקה קאמרית וליטורגית, וקרוב ל-700 שירים, "לידר".

1816, השנה ה-19 לחייו, היא השנה שבה חיבר שוברט את הסימפוניה שנשמע היום. בהירות המבנה משקפת את מורשת מוצרט ואף ניתן להבחין בסימפוניה בכמה מחוות מודעות למוצרט, שמת שש שנים לפני הולדתו של שוברט.

פרק א' האלגנטי, בצורת הסונטה, מעוטר באקדמת ארבע תיבות, כמעין הרמת מסך טרם הופעה, והפורמולה הקטנה חוזרת כמה פעמים בפיתוח. נושאו של הפרק מכודרר בחיבה בין הכינורות הראשונים לצ'לי ולבסיס. **פרק ב'**, אנדנטה רב־תנועה, צומח משני רעיונות מוזיקליים מנוגדים, שבתנועתם הלך וחזור יוצרים מעין רונדו. **פרק ג'** הוא מינואט משולש־משקל בעל טריו קצבי ו**בפרק ד'** מלודיה עליזה פוגשת בדרכה אל הסיום כמה וכמה הפתעות ופיתוחים.

בתזמור בולטים בהעדרם קלרינטים, חצוצרות וטימפאני, אולי כי הסימפוניה הולחנה בעבור תזמורת החובבים שבה ניגן שוברט בוויולה ושבה כנראה נעדרו הכלים האלה. שוברט שמע את הסימפוניה פעם אחת בלבד, בביתו הפרטי של אוטו הַטְוִיג, מנהלה של תזמורת החובבים. לביצוע של תזמורת מקצועית הגיעה החמישית רק בשנת 1841, שלושי־עשרה שנה אחרי מות המלחין.

*כבר אוטוֹאֵרִיך דויטש, מחבר קטלוג דויטש ליצירות שוברט הביא את הציטוט מספרו של ' אַקְרָמְן "שיחות עם גתה בסוף חייו" (1836).

קרן ליפקר־שושני / כנרת, כינור שני

קרן ליפקר, ילידת 1980, החלה ללמוד נגינת כינור בהיותה בת שמונה בעיירת הולדתה בְּרֵדְיָאָנְסְק שבאוקראינה. בשנה השלישית ללימודיה העפילה למקום הראשון בתחרות אזורית לנגנים צעירים, ובהגיעה לגיל 13 עברה לקייב, שם למדה אצל אלכסנדר פֶּנוֹב בבית הספר למוזיקה ולדרמה ע"ש ליֶסְנְקוֹ. אחרי עלותה ארצה, בשנת 1999, נרשמה ללימודים באקדמיה למוסיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים, שם למדה אצל חגי שחם, זכתה במלגות קרן התרבות אמריקה-ישראל והשלימה לימודי תואר ראשון ושני. כמו כן למדה בפרויקט "מאסטרו" להכשרת מורים למוזיקה. מתום לימודיה, השתתפה ליפקר-שושני בפסטיבלים למוזיקה, וניגנה בתזמורות בגרמניה, באוסטריה, באיטליה, בפינלנד ובארצות הברית. בשנים 2004-2008 הייתה חלק מאנסמבל סולני תל אביב ומשנת 2008 היא כנרת בתזמורת הקאמרטה הישראלית ירושלים.

מתן דגן / כנר ראשי

מתן דגן מכהן ככנר ראשי בקאמרטה מתחילת 2013. הוא למד נגינת כינור אצל נאווה מילוא, אורה שירן ואירנה סבטלובה, ולאחר שירותו הצבאי במעמד מוזיקאי מצטיין עבר לברלין, שם למד אצל אילן גרוניך בבית הספר הגבוה לאמנויות וסיים את התואר הראשון בהצטיינות. במהלך לימודיו זכה למלגות לימודים ותמיכה מקרן התרבות אמריקה-ישראל. בשנים 2002-2012 שימש דגן כנגן מוביל באנסמבל אוריוול בברלין ובאקדמיה הקאמרית של פוטסדם, עמם אף הופיע כסולן. הוא השתתף במספר רב של הקלטות מוזיקה קאמרית לטלוויזיה ולרדיו הגרמניים והוא מרבה לנגן מוזיקה קאמרית ברחבי אירופה וכנגן אורח בתזמורות קאמריות בהמבורג, במינכן ובברמן. בשנים האחרונות החזיר דגן את מרכז הכובד של פעילותו לישראל, ככנר ראשי של אנסמבל סולני תל אביב, נגן אורח בפרויקט הקאמרי הישראלי, נגן כינור בארוק באנסמבל סולני באך, וכאמור, ככנר ראשי בקאמרטה.

מקי זוהר / אבובן ראשון

מקי זוהר מכהן כאבובן ראשון וכסולן בקאמרה הישראלית ירושלים זה שני עשורים. זוהר, יליד תל אביב, החל ללמוד נגינת אבוב אצל סמדר שזר, השתלם ברטרדם אצל עמנואל אָבול (Abbühl), ואת תוארו הראשון בביצוע השלים באמסטרדם, באקדמיה למוסיקה "סוֹלִינְק", בהדרכתו של יאן סְפֵרוֹנְק. לימודי תואר שני המשיך באוניברסיטת מינסוטה שבארצות הברית, בהדרכת בייזל ריב. בכל שנות לימודיו זכה במלגות קרן התרבות אמריקה-ישראל. זוהר השתתף כסולן בפסטיבלים בישראל, באירופה ובארצות הברית. אשתקד ניגן בפסטיבל קול המוסיקה בגליל העליון, ב-1998 הופיע עם תזמורת אוניברסיטת מינסוטה וזכה במקום הראשון ב"תחרות הקונצ'רטו", וב-1995 ניגן בפסטיבל טנגלווד עם הסימפונית של בוסטון תחת שרביטו של סייגי אֶסָאָה. הוא ניגן כסולן גם עם הפילהרמונית הישראלית תחת שרביטו של זובין מהטה. מוסיקה קאמרית ניגן עם "טריו אראטו", "האנסמבל הישראלי החדש" והקלרניטן חן הלוי.

מרינה כץ / צ'לנית ראשונה

מרינה כץ התקבלה לשורות הקאמרה ב-2010 בתפקיד צ'לנית ראשונה. בעשור שלפני זה הובילה את סקציות הצ'לי בפילהרמונית הצעירה ובתזמורת נתניה הקאמרית הקיבוצית. ב-1999 הוזמנה להוביל את קבוצת הצ'לי בדיוואן מזרחי מערב בניצוחו של דניאל בארנבוים. תחילת דרכה הייתה בגיל שש בריגה שבלטביה, שם החלה ללמוד נגינת צ'לו אצל אלאונורה טְסֵטְלֶץ בתיכון למוזיקה ע"ש אַמִּילֶס דְרֶזְיֶנְש. אחרי עלייתה, ב-1994, סיימה בהצטיינות לימודי תואר ראשון באקדמיה הישראלית למוסיקה בתל אביב ותואר שני באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. כץ זכתה בפרסים: בתחרות צ'ייקובסקי הבינלאומית לנגנים צעירים במוסקבה (1992), בתחרות בראון רוג'ר סיגל לנגני כלי קשת בירושלים (1996) ובתחרות למוזיקה ישראלית ע"ש בן-חיים בתל אביב (1999). בשנים 1995-2003 זכתה במבחני קרן התרבות אמריקה-ישראל. ב-2001 הוזמנה לריגה, להשתתף בפסטיבל לצ'לנים בחסותו של מרטיסלב רוטרופוביץ.

THE VIOLA TAKES CENTER STAGE

Boian Videnoff

conductor (Bulgaria-Germany)

Amihai Grosz viola (Israel-Germany)

Edward Elgar (1857-1934)

Introduction and Allegro, op. 47

Franz Schubert (1797-1828)

"Arpeggione" Sonata, D. 821,
arranged for viola and string orchestra
by Zeev Steinberg

I. Allegro

II. Adagio

III. Allegretto

Intermission

Odedoen Pártos (1907-1977)

Yizkor for viola and strings
(in Tel Aviv and Jerusalem)

OR

Max Bruch (1838-1920)

Kol Nidrei, op. 47

arranged for viola and string orchestra
by Ohad Ben-Ari

(in Savion and Ness Ziona)

Franz Schubert

Symphony no. 5 in B-flat Major, D. 485

I. Allegro

II. Andante con moto

III. Menuetto: Allegro molto & Trio

IV. Allegro vivace

Savyon Cultural Center

Thursday, 16.1.20 at 20:30

Tel Aviv Museum of Art

Friday, 17.1.20 at 13:00

Saturday, 18.1.19 at 20:00

Sunday, 19.1.20 at 20:00

Ness Ziona Pais Art Center

Monday, 20.1.20 at 20:00

Jerusalem Theater

Tuesday, 21.1.20 at 20:00

**Broadcast live on
Kan Kol Hamusica**

THE ISRAEL CAMERATA JERUSALEM

MUSIC DIRECTOR AVNER BIRON

THE MUSICIANS

1st Violin

Matan Dagan*
Natasha Sher*
Carmela Leiman**
Arnold Kobiliansky
Halina Korinets
Michael Pavia
Roman Yusupov

2nd Violin

Hadas Fabrikant*
Eduard Reznik*
Michael Kontsevich
Smadar Schidlowsky
Keren Shoshani
Omri Tzach

Viola

Yael Patish Comforty*^o
Tatiana Fine
Boris Rimmer
Eduard Shubaev

Cello

Marina Katz*
Zvi Orleansky*
Alexander Sinelnikov**
Esther Valladares

Bass

Dmitri Rozenzweig*
Shai Peker

Flute

Esti Rofé*

Oboe

Muki Zohar*
Ori Meiraz

Clarinet

Shira Elyasaf*

Bassoon

Mauricio Paez*
Kristijonas Grigas

French Horn

Alon Reuven*
Ruth Varon

Timpani

Karen
Phenpimon-Zehavi*

*principal player

**assistant principal

^oGuest musician

BOARD OF DIRECTORS AND MEMBERS OF THE ASSOCIATION

Yair Green, Adv.*, Chairman
Jacob Aizner*
Prof. Ruth Arnon*
Avner Azulay
Talma Barabash-Knoller, CPA
Prof. Avi Ben Basat
Prof. Shlomo Biderman
Dr. Yoram Blachar*

Dr. Shmuel Cabilly*
Ruth Cheshin*
Ilan de Vries*
Prof. Menachem Fisch
Prof. Benny Geiger*
Efrat Weiman Gershony*
Prof. Moshe Hadani*
Prof. Uri Karshon

Raanan Kop, CPA*
Moshe Michles*
Prof. Dafna Schwartz*
Dov Shafir
Baruch Shalev
Dr. Lea Shamir-Shinan
Yehuda Zisapel
Gershon Zohar

*Member of the board

ADMINISTRATION

General Director Yoram Youngerman
Administrative Manager Michael Kontsevich
Producer Anat Richter
Music content coordinator Dr. Ron Merhavi
Marketing Manager
Sarah Taylor David (on leave), Dr. Sharon Gordon

Sales Manager Dagan Feder
Office Manager Debbie Ben Zvi
Stage Manager Valery Aksyonov
Accountant Sarit Yitshaki

Office: 13 HaHagana St. (HaGiv'a HaTsarfatit) Jerusalem
Tel: +972-2-5020503 | Fax: +972-2-5020504
www.jcamerata.com | Email: info@jcamerata.com

Program Notes Benny Hendel **Design** Hagit Maimon

קול המוסיקה | כסא

 **THE ISRAEL
CAMERATA
JERUSALEM**
MUSIC DIRECTOR: AVNER BIRON

SEASON **36**
2020

03

The InstruVocal Series

THE VIOLA TAKES CENTER STAGE